

კეთებით სწავლების ეფექტი უსინათლო ბავშვთა სასწავლო პროცესში

გურანდა ჯამათაშვილი

ქ. თბილისის 202-ე საჯარო სკოლის პედაგოგი

ანოტაცია

თემა ეხება დაწყებით საფეხურზე უსინათლო ბავშვებისთვის სწავლების პროცესში კეთებით სწავლების მეთოდის ეფექტიანად გამოყენების საკითხს. აღნიშნულია, რომ ჩვენს რეალობაში, არ არსებობს ადრეული ხელშეწყობის პროგრამა, მშობლებმა არ იციან როგორ აღზარდონ უსინათლო ბავშვი. მათ არ იციან მისი შესაძლებლობები და იმის მაგივრად, რომ ასწავლონ თვითმოვლა და სხვა საჭირო აქტივობები, ცდილობენ ყველაფერი თვითონ გააკეთონ მათ მაგივრად. სასწავლო პროცესის შემაფერხებელი ამ და სხვა წინააღმდეგობების დაძლევის თვალსაზრისით გამოთქმულია მოსაზრება, რომ უსინათლო ბავშვების სწავლების პროცესში, სხვა მეთოდებთან შედარებით, უკეთესი შედეგის მომცემია კეთებით სწავლების მეთოდის გამოყენება და ამასთან დაკავშირებით განხილულია შესაბამისი მაგალითები.

ეს მოსაზრება, დასკვნის სახით მყარდება არამხოლოდ თეორიული დასაბუთებით, არამედ იმ შედეგებითაც, რომლებიც უკვე მიღწეულია უსინათლო ბავშვების სწავლების პროცესში ამ მეთოდის პრაქტიკული გამოყენებით.

საკვანძო სიტყვები: უსინათლო ბავშვი, კეთებით სწავლება.

დაწყებითი საფეხური იმ მნიშვნელოვან პერიოდს წარმოადგენს, სადაც ყველაზე დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს მოსწავლეთა უნარ-ჩვევების ფორმირებას. როგორც ცნობილია, ბავშვები ყველაფერს ადვილად ითვისებენ. ამ აზრს, უმეტესობა მკვლევარებისა და პედაგოგებისა ეთანხმება.

ამ პერიოდისათვის დამახასიათებელია შემდეგი ძირითადი ასაკობრივი თავისებურებანი:

- ბავშვები მოზრდილობისა და ჭაბუკობის პერიოდის მოსწავლეებისაგან განსხვავებულად სწავლობენ;
- ბავშვები ხშირად სწავლობენ უფრო არაპირდაპირი, ვიდრე - პირდაპირი გზით. ეს ნიშნავს იმას, რომ ისინი ინფორმაციას ყველა მხრიდან ითვისებენ, ანუ სწავლობენ ყველა წყაროდან, რაც კი მათ გარშემო არსებობს (რასაც ხედავენ, ესმით და გრძნობენ) და არა მაინცდამაინც იმ წყაროდან, რომელზეც მასწავლებელმა ეს ესაა ყურადღება გაამახვილა.
- ბავშვები განსაკუთრებით ეფექტურად სწავლობენ რაიმე საგნის შესახებ არა ახსნა-განმარტებების გზით, არამედ იმ ხერხების გამოყენებით, რომლებმაც მათ საშუალება მისცა ეს საგანი დაენახათ, მოესმინათ, განსაკუთრებით კი - შეხებოდნენ და ურთიერთობა ქონდათ მასთან.

The 3rd Teacher Conference “University and School” (Problems of Teaching and Education)
5-6 Desember, 2014, Materials

- ბავშვის აზროვნება კონკრეტულ-საგნობრივი ხასიათისაა და აზროვნებით ოპერაციებს მხოლოდ თვალსაჩინო მასალაზე დაყრდნობით აწარმოებს. აქედან გამომდინარე, ისეთი აბსტრაქტული ცნებების ათვისება, როგორებისაა, მაგალითად, გრამატიკული წესები, ბავშვებს ძალიან უჭირთ.
- ბავშვები უდიდესი ცნობისმოყვარენი არიან და აინტერესებთ გაიგონ ყველაფრის შესახებ რაც მათ გარშემო ხდება. აქედან გამომდინარე, ისინი სწავლის მიმართაც დიდ ენთუზიაზმს ავლენენ.

ამიტომ ძალიან მნიშვნელოვანია პედაგოგმა შეარჩიოს არსებული მრავალი მეთოდიდან საუკეთესო, რომელიც იქნება უფრო მეტად ეფექტური ამ საფეხურისთვის. მეთოდი ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს გზას, მოქმედების ხერხს, საშუალებას, რომელსაც ვიყენებთ დასახული მიზნის მისაღწევად. სწავლების მეთოდის ცნებაში იგულისხმება მოსწავლეებთან მასწავლებლის მუშაობის ხერხები, რაც საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს განავითარონ საკუთარი გონებრივი უნარები, დაეუფლონ ცოდნასა და ჩვევებს, და ასევე ამ ცოდნისა და ჩვევების პრაქტიკულად გამოყენებას.

მეთოდი სწავლების იარაღია. ყოველგვარი დიდაქტიკური ამოცანა - ახსნა, განმტკიცება, შემოწმება, განმეორება - ამა თუ იმ მეთოდით ხორციელდება. მეთოდი სრულიად კონკრეტული საშუალებაა სწავლების მიზნების რეალიზაციისა.

დღევანდელ მკვლევართა შორის არ არის ერთიანი შეხედულება სწავლების მეთოდთა ზუსტი რაოდენობის შესახებ. ერთნი ამბობენ - იმდენი მეთოდი არსებობს, რამდენი პედაგოგიცააო. მეორენი ამბობენ, რომ მეთოდთა სიმრავლე დამოკიდებულია მოსწავლეთა სიმრავლეზე, რადგან თითოეულ მოსწავლეს, ინდივიდუალური მეთოდით მიდგომა ესაჭიროებაო. დღეს უმრავლესობა მკვლევარებისა თანხმდება იმაზე, რომ სწავლების მეთოდები არის ორი ტიპის: ტრადიციული და თანამედროვე. ანუ „პირდაპირი და არაპირდაპირი სწავლება. პირდაპირი სწავლება სწავლების უფრო ტრადიციული ფორმაა, ვიდრე არაპირდაპირი. პირდაპირი სწავლებისას ცოდნა მასწავლებლის გავლით გადაეცემა მოსწავლეებს, ხოლო არაპირდაპირი სწავლებისას მოსწავლეებს ეძლევათ ინფორმაცია ან მითითებები მასალაზე, რომელზე დაყრდნობით თავად აგებენ ცოდნას“. [ეფექტიანი სწავლება, 2012: 40]

სწავლების ტრადიციული მეთოდი მასწავლებელზე ორიენტირებულ სწავლებას გულისხმობს. ამ შემთხვევაში მასწავლებელი არის ცოდნის წყარო, მაშინ, როდესაც მოსწავლეები არიან ცოდნის პასიური მიმღებნი, რომლებსაც ევალებათ რაც შეიძლება მეტი დაიმახსოვრონ მასწავლებლის ნათქვამიდან. განსხვავებით ტრადიციული მეთოდისაგან, სწავლების თანამედროვე მიდგომა უფრო მეტად მოსწავლეზეა ორიენტირებული. ჯიმ სკრივენერის მიხედვით თანამედროვე მეთოდებით სწავლებისას მასწავლებლის უმთავრესი როლია ხელი შეუწყოს სწავლებას, რომელიც გულისხმობს მოსწავლეთა ჩართულობას სწავლის პროცესში. ამის განხორციელება კი შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ მასწავლებელი საშუალებას მისცემს მოსწავლეებს იმუშაონ იმ ტემპში, რომელიც მათთვის ნორმალურია. არ უნდა ხდებოდეს მასწავლებლის მხრიდან ხანგრძლივი ახსნა-განმარტებები. მასწავლებელმა უნდა წახალისოს მოსწავლეები, რათა მათ მონაწილეობა მიიღონ, ისაუბრონ,

ითანამშრომლონ სხვა მოსწავლეებთან და აკეთონ ყველაფერი, რაც საგანმანათლებლო მიზანს უკავშირდება. (J. Scrivener 2005)

განათლების უმთავრესი მიზანია მოსწავლეების მომზადება მომავალი, დამოუკიდებელი ცხოვრებისათვის.

მოსწავლეები უნდა აღვჭურვოთ იმ ცოდნითა და უნარებით, რომლებიც დაეხმარება მათ სრულფასოვან ფუნქციონირებაში მთელი ცხოვრების მანძილზე.

შესაბამისად მასწავლებელმა ყურადღება უნდა გაამახვილოს არა იმაზე, თუ რამდენად უმჯობესდება მოსწავლეთა აკადემიური მიღწევები საკლასო/სასკოლო გარემოში, არამედ იმაზე თუ რამდენად ახერხებენ ისინი მიღებული ცოდნის გამოყენებას/ტრანსფერს შესაბამის ცხოვრებისეულ სიტუაციებში, საკლასო ოთახის მიღმა. (განსაკუთრებით სსსმ მოსწავლეებს განუვითარდეთ პრაქტიკული, ყოველდღიური ცხოვრების მნიშვნელოვანი საბაზისო უნარები.)

ჯონ დიუის სახელს უკავშირდება პროგრესული განათლების მოძრაობა, რომლის მთავარ პრინციპს წარმოადგენს გამოცდილებით სწავლა, ანუ „სწავლა კეთებით“. დიუის კონცეფციით, სწავლა მნიშვნელოვანია, მაგრამ მისი გამოყენების უნარი კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი. ცოდნა სამყაროსთან ურთიერთობის პროცესში ყალიბდება. დიუის მიაჩნია, რომ აუცილებელია ახალი განათლების ახალი მოდელის შემუშავება, რაც უმთავრესად გულისხმობს მოსწავლის თავისუფლებას. პროგრესული მოდელის დროს ისინი ერთმანეთთან თანამშრომლობის გზით აქტიურად ერთვებიან სასწავლო პროცესში, რომლის დროსაც მოსწავლეს უვითარდება ისეთი უნარ-ჩვევები, როგორცაა ამა თუ იმ პრობლემის შეფასებისა და გადაჭრის, ჯგუფური მუშაობის, კრიტიკული აზროვნებისა და მსჯელობის უნარი. განათების ასეთი მოდელის დროს იბადება ჭეშმარიტი აზრი და მოსწავლეები ახერხებენ, როგორც სხვისი აზრის გათვალისწინებას, ასევე საკუთარის დაცვასაც.

კეთებით სწავლების ანუ პრაქტიკის მეთოდის გამოყენების დროს ხდება ზუსტი ინსტრუქციის მიწოდება ექსპერიმენტის ან სიმულაციისთვის და არა ინფორმაციის მიწოდება. იგი მიზნად ისახავს, რომ მოსწავლეებმა შეასრულონ ისეთი ქმედებები, რომელიც ხელს უწყობს ცოდნის ან ჩვევის ფორმირებას.

პრაქტიკის დროს მასწავლებელი აქტიურად იყენებს გამოხმაურებას (უკუკავშირს), რაც ხელს უწყობს იმას, რომ მოსწავლის პრაქტიკა იყოს აზრიანი და მან მართლაც გააცნობიეროს ის, რასაც აკეთებს და არა ავტომატურად (მექანიკურად) გაიმეოროს. ამგვარი სწავლება მხოლოდ სათანადო გამოხმაურების შემთხვევაში გვაძლევს მნიშვნელოვან ეფექტს.

კეთებით სწავლება კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია სსსმ მოსწავლეებისთვის. განვიხილოთ უსინათლო ბავშვის მაგალითი: ვინაიდან ჩვენს რეალობაში, არ არსებობს ადრეული ხელშეწყობის პროგრამა, მშობლებმა არ იციან როგორ აღზარდონ უსინათლო ბავშვი. მათ არ იციან მისი შესაძლებლობები და იმის მაგივრად, რომ ასწავლონ თვითმოვლა და სხვა საჭირო აქტივობები, ცდილობენ ყველაფერი თვითონ გააკეთონ მათ მაგივრად. ამის გამო, სკოლაში მოსულ უსინათლო ბავშვს არ აქვს ის უნარები განვითარებული, რაც აქვს მხედველ მის თანატოლს. ის ვერ მიიღებს ინფორმაციას ვერც ტელევიზიიდან და ვერც გარემომყოფი ადამიანებისგან. ბევრი აქტივობის შესახებ

უსინათლო ბავშვს ხშირად არარეალური წარმოდგენა აქვს, რაც ხელს უშლის სასწავლო პროცესშიც. მაგალითად ბავშვს, რომელსაც არასოდეს მოუწევია ჩაისათვის და ამას ყოველთვის დედა აკეთებდა მის მაგივრად, არ იცის სიტყვა მორევა რას ნიშნავს და ბუნებრივია გაუჭირდება მისი უცხოური მნიშვნელობის გაგება. ამიტომ მასწავლებელმა მას ეს უნდა გააკეთებინოს, რათა ბავშვმა კარგად გაიგოს რას გულისხმობს ეს სიტყვა და მხოლოდ ამის შემდეგ დაიმასხვროს. ან ბავშვს, რომელსაც არასოდეს დაუკრიფავს ყვავილები, ან სხვა რაიმე ხილი, ბუნებრივია, არ ესმის სიტყვა მოკრეფის ზუსტი მნიშვნელობა. ამიტომ მასწავლებელმა უნდა აჩვენოს და თავადაც გააკეთებინოს, რათა მას არ ჰქონდეს თავისი წარმოსახვით წარმოდგენა.

თუ უნდა ვასწავლოთ ბავშვებს წინდებულების გამოყენება, როგორებიცაა: ში, ზე, ქვემ გვერდით, შორის, აუცილებლად საჭიროა ჩანთაში მისით ჩავაწყობინოთ, მაგიდაზე მას დავაწყობინოთ ნივთები და ა.შ. ამ მეთოდით უფრო ეფექტურად შევძლებთ ნებისმიერი საგნის სწავლებას უსინათლო ბავშვისათვის, მითუმეტეს თუ მას სხვა დამატებითი დარღვევაც აქვს.

ჩვენს მოსაზრებას იმის თაობაზე, რომ ამ მეთოდის გამოყენება აუმჯობესებს აკადემიურ მიღწევებს ვამყარებთ არამხოლოდ თეორიული დასაბუთებით, არამედ იმ შედეგებითაც, რომლებიც უკვე მიღებული გვაქვს უსინათლო ბავშვების სწავლების პროცესში მისი პრაქტიკული გამოყენებითაც. ჩვენ დავინახეთ როგორი ეფექტური შეიძლება იყოს კეთებით სწავლება უსინათლო ბავშვისათვის. მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა სწორად დაგეგმოს გაკვეთილი. მან სწორად უნდა შეარჩიოს თითოეული აქტივობა და მოარგოს ბავშვის საჭიროებას. ამით მოსწავლეს გაუადვილდება სასწავლო პროცესში ჩართვა, ის მიიღებს ხარისხიან განათლებას, რაც მას სამყაროს სწორად აღქმაში დაეხმარება და შეუქმნის საფუძველს შემდგომ საგანმანათლებლო საფეხურებზე სწავლის წარმატებით გაგრძელებისათვის.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ჯონ დიუ „დემოკრატია და განათლება“
2. „შესავალი თანამედროვე აზროვნებაში“.
3. <http://library.iliauni.edu.ge/ilib/node/68>